

INTERVIURI

Românii din America și contribuția lor la înfăptuirea unificării statului național român

—Interviu cu prof. Gerald Bobango,
Univ. de Stat Pennsylvania, S.U.A.—

Nicolae Gheorghe: Domnule profesor Bobango, sunteți un prieten constant al României și un cercetător pasionat al istoriei românești, astfel încât acum, înaintea plecării dv. spre S.U.A., cred că întrebarea cea mai nimerită este „Când reveniți la noi?”

Gerald Bobango: Într-adevăr, am venit pentru prima dată în România în 1968, fiind unul dintre primii bursieri ai programului IRÉX (Organizația internațională de cercetări și schimburși științifice) din New York. Am stat la București, împreună cu soția mea, timp de un an și 10 luni. Am studiat însă și în alte orașe precum Iași, Galați, Sibiu, pregătindu-mi teza de doctorat, care tratează *Unirea Principalelor sub Al. I. Cura*.

Am pregătit o carte cu titlul : *Formarea statului național român* (The emergence of the Romanian Nation-State, 1848–1866). De atunci am publicat părți din această carte în diferite reviste istorice, în S.U.A. și în România.

Am revenit în România în 1976, pentru cîteva săptămâni, iar acum, în 1978, am venit în mod special pentru a participa la al treilea Colocviu român-americano de istorie de la Sibiu, care a fost o experiență deosebită de folositoare pentru noi. Pregătim acum al patrulea Colocviu de acest fel, pentru anul viitor, în august, la Cluj-Napoca sub conducerea strălucită a prof. Ștefan Pascu.

Cred că în viitor colaborarea româno-americană în domeniul istoriei va fi tot mai intensă și mai rodnică.

În ultimii trei ani am studiat problema românilor americanii, comunitățile românilor americanii, formele lor de asociere, bisericile românești din S.U.A. Ceea ce îmi propun pentru perioada următoare este să mă refițore în februarie 1979, la Cluj-Napoca pentru a preda limba engleză la Universitate dar mai ales pentru a continua cercetările mele asupra condițiilor politice, economice, sociale care i-au împins pe multe zeci de mii de țărani să părăsească Transilvania în perioada dintre 1895 și 1920. Mă interesează îndeosebi măsurile luate de autoritățile maghiare și române pentru a stopa această emigrare, pentru a evita depopularea satelor. Materialul pe care îl voi culege va fi publicat într-o nouă carte ce va avea titlul *Români în America, 1900–1960*. Mă voi opri la 1960, deoarece perioada pe care o voi studia este și aşa destul de întinsă, iar evenimentele de după 1960 sunt înca prea recente pentru a avea o perspectivă clară asupra lor.

Interesul meu pentru România este stimulat, printre alții factori și de ascendența mea românească : bunicul meu a emigrat din comuna Racovița în S.U.A. în 1906. Am desigur multe, foarte multe rude aici, în Racovița, în Sibiu, în Slatina, în Deva. Totdeauna cînd vin în România, pe lîngă cercetările mele istorice, merg să-mi văd rudele, spre bucuria mea și a lor.

Pentru mine aceste reîntîlniri cu rudele au o puternică încărcătură emoțională, despre care am vorbit și la recentul Colocviu, deoarece atunci cînd bunicul meu a emigrat în America, el nu era un cetățean al României, ci al Austro-Ungariei. Acum, 72 de ani mai tîrziu, eu mă întorc în același sat, în aceeași oraș, în aceeași locuri, dar mă aflu pe un pămînt românesc.

De aceea, simt că într-un anume fel, eu sunt un reprezentant al legăturilor dintre trecut și prezent, dintre emigrantii români din 1900–1920 și românii americani de azi care doresc să păstreze moștenirea culturală a strămoșilor lor români.

Nicolae Gheorghe: Dumneavoastră aveți o experiență interesantă, unică în felul ei: sunteți cetățean american, sunteți american ca naționalitate, dar păstrați conștiința strămoșilor dumneavoastră români și încercați să refacă istoria acestui grup etnic special, al românilor americanii

după ce mai intii ați studiat și studiați încă istoria poporului și a statului național român. Vă propun ca în discuția noastră să explorăm temeiurile obiective și inteleseurile acestei legături dintre emigrații români din S.U.A., din primele decenii ale sec. XX și românii-americani de azi, dintre această parte a poporului american și poporul român de azi. Un prim temei al acestei legături îl constituie păstrarea conștiinței etnice și naționale de către primii români emigrați în S.U.A. și transmiterea acestei conștiințe generațiilor următoare. Cum vă explicați acest fapt, având în vedere nouitatea și diversitatea condițiilor de viață din S.U.A., forța asimilatoare a societății americane?

Gerald Bobango: Trebuie avute în vedere firește, condițiile economice, politice și cultural-psihologice ale emigrării românilor care au făcut ca majoritatea emigrantilor, originari îndeosebi din Transilvania, să fie țărani, oameni simpli, plecați din nevoie de a căsiga mai bine pentru a-și asigura sănse mai bune de reușită la ei acasă, în statele unde voau să se întoarcă și unde mulți dintre ei s-au și intors. Filozofia țăraniilor emigrați români de la începutul secolului XX era „mă și drumul”: să căsige o mie de dolari în S.U.A. sau Canada și apoi să se întoarcă pentru a-și cumpăra pămînt la ei acasă, sau pentru a-și plăti datorile.

În afara factorilor economici și politici, un stimul important al emigrării l-au constituit scrisorile trimise acasă de către cei plecați, precum și activitatea agenților de imigrare și a companiilor de transport care în dorință de a-și căsige clienți, își trimiteau agenții de publicitate prin sate, descriind în culori de aur condițiile din Lumea Nouă.

Odată ajunsă în America, țărani emigrați descoperneau cit de diferite erau condițiile reale în comparație cu visurile lor, cit de grea și de diferită de viața de acasă era viața din mariile orașe, cu fumul, cu zgomotul, cu locuințele lor rele. Ei au trebuit să trăiască în cartierele din apropierea fabricilor, iar acolo au întlnit grupurile emigrantilor unguri, slovac, croați, italieni. Faptul de a fi într-o comunitate cu grupări etnice atât de numeroase și de diferite, a jucat un rol psihologic important în crearea conștiinței de sine a fiecărui grup, în accentuarea diferențierilor și chiar a ostilității lor față de celealte grupuri, în apariția distincției dintre „noi” și „ceilalți”, în întărirea conștiinței naționale a fiecărui grup, a conștiinței naționale de român, în cazul nostru. Asupra acestui aspect, opinioile mele diferă de cele ale colegilor mei români, îndeosebi de ale istoricilor cu care am discutat recent la Sibiu, care susțin că țărani transilvăneni au venit în America cu o conștiință etnică și națională foarte puternic dezvoltată. Eu sunt de acord că ei au avut o astfel de conștiință națională, dar cred că inițial ea era întrucătiva pasivă și că în condițiile specifice Americii și primelor decenii ale sec. XX, această conștiință a devenit mai activă, mai intensă, prin organizare și disciplină. Și mi se pare că fenomenul este firesc, deoarece acasă, în satele lor, faptul de a fi român și de a fi de un fel cu alții era obișnuit, normal, pe cătă vreme în America, imigranții români au „descoperit” deosebirile față de alții și asemănările dintre ei. Fiind puțini la număr, în raport cu emigrantii de alte etnii, ei au simțit nevoia de a se aduna, de a locui în același cartiere, de a-și organiza propriile lor „societăți” de intrajutorare, de întlnire și de manifestări culturale, propriile lor ziare, iar mai tîrziu, propriile lor biserici. Aceste societăți, mai întîi locale și apoi reunite în Uniunea și Liga societăților românești au contribuit mult la menținerea și la întărirea conștiinței naționale a românilor din America, ele fiind în parte, o reconstituire a comunității și mentalității satului românesc în mediul urban american.

Menționez și altă modificare importantă: diferențele regionale, de tradiții și de obiceiuri, existente între românii de acasă, între ardeleni, băňațeni, moldoveni etc., au început să diminueze, să se dilueze, din nevoie de mai multă solidaritate față de celealte grupuri etnice. Sunt și unele excepții de la această tendință: în Saint-Paul, Minnesota, de pildă, avem un grup unic de români, 250–300 de membri, dar există 2 „societăți” și 2 biserici românești, la distanță de 1 km și ceva unele de altele, deoarece un grup este de băňațeni, iar celălalt de ardeleni. Inițial, erau de asemenea deosebiri între românii ortodocși și cei „uniți”, greco-catolici, deosebiri ce continuă și azi în comunitățile românești mai mari. Tendința generală a emigrantilor români, cel puțin a celor din prima generație, a fost de întărire a solidarității de grup și de activare a conștiinței lor etnice și naționale.

Nicolae Gheorghe: Opiniile dv. diferă nu numai de cele ale istoricilor români, dar și de cele ale specialiștilor americani care au studiat aceeași problemă. Christine Galitz, de pildă, în teza ei de doctorat din 1929, vorbea de un stadiu destul de avansat al asimilării românilor emigrați în societatea americană, socotind că un rol important în acest sens l-au avut toamna „societățile” de intrajutorare de care amintijă dv. Iar Joseph Barton, în carteau din 1975, consideră că asimilarea românilor din Cleveland este mai rapidă decât a altor grupuri etnice, decât a italianilor și a slovacilor. În fapt, ce a însemnat „asimilarea” românilor americanii? Au fost români prinși în metamorioza Melting-Pot-ului?

Gerald Bohango : Într-adevar, în literatură despre români din America opinia curentă este că „societățile” românești, Uniunea și Liga lor au avut rolul de a-i ajuta pe emigranți să se acomodeze (prefer acest termen celiu de asimilare) la Lumea Nouă. Părerea mea este diferită: dacă aceste societăți trebuiau să constituie punctea dintre imigranții români și societatea americană, această puncte l-a dus pe român numai pînă la jumătatea drumului. Aceasta deoarece și astăzi sunt oameni care sunt legați de aceste cluburi și care se consideră în primul rînd români: ei vorbesc englezescă cu dificultate, continuă să consume mîncare românească, trăiesc în vecinătăți de români, își petrec tot timpul liber la club.

Acțiunea de „americanizare” a acestor societăți a fost limitată și în privința cuprinderii lor numerice: în 1916, la 10 ani de la crearea primei societăți, numai 12 000 români erau membri ai Uniumii, din cei aproape 100 000 căi se aflau în S.U.A., iar în 1976, numai 5 000 din cei probabil 175 000 români americani erau înscrisi în cele 60 de cluburi existente (din 120 căi erau prin 1930). Trebuie făcută o distincție între „români de club” și cei care nu s-au înscris în ele și despre care practic nu știm nimic. Cît privește procesul de asimilare, cred că este necesar să avem o vizion mai realistă și o terminologie mai precisă privind gradul, calitatea și permanența „asimilării” realizată de „societățile” emigranților și totodată să nu uităm că români veniți în S.U.A. au lucrat îndeosebi ca muncitori. Comunitatea românească din America a fost în primul rînd o comunitate muncitorească. Primul tip de asimilare, a fost asimilarea economică, chiar înainte de asimilarea lingvistică. Erau unii oameni care după 20, 25 de ani de emigrare, nu vorbeau încă englezescă. Dar ei aveau o ocupație utilă, își construisează casă destul de bune și își trimiteau copiii la colegiu. Astfel, asimilarea economică a fost, cred „primul pas”, apoi a urmat asimilarea lingvistică, iar în perioada primului război mondial a avut loc și o anumită asimilare politică și culturală. Cît privește asimilarea culturală și ideațională, adică sentimentul identificării spirituale cu S.U.A., după părerea mea aceasta nu a avut loc în cazul primei generații de emigranți. Ei au rămas români, chiar dacă în același timp ei au manifestat constant loialitate cetățeniei americane, ceea ce era necesar, firește, pentru toți emigranții. Nu era necesar numai pentru că ei doreau să fie acceptați, ci și pentru că S.U.A. erau în acea vreme, chiar mai mult decât astăzi, un loc intolerant față de străini. S.U.A. aveau o tradiție încă din sec. XIX, de suspiciune, de teamă, față de străini, o neîncredere în străini, însoțită de insistență ca străinii să învețe imediat englezescă, să se americanizeze.

Această insistență s-a accentuat în perioada primului război mondial, deoarece pentru guvernul american, supușii regimului austro-ungar erau considerați ca fiind de cealaltă parte, de partea Puterilor Centrale. În ciuda declarării de neutralitate, a președintelui Wilson, S.U.A. niciodată n-au fost neutre; simpatia S.U.A., simpatia lui Wilson au fost de la începutul războiului față de englezii și francezii.

De altfel, tocmai în perioada primului război mondial, societățile emigranților români au insistat în declarăriile publice, asupra rolului lor în asimilarea și americanizarea românilor. În realitate, situația era diferită. Români nu s-au grăbit niciodată să ceară cetățenia americană, gîndul lor fiind să se reîntoarcă acasă. Fapt realizat în parte, căci imediat după război, între 1919 – 1939, 43 000 de emigranți români au revenit acasă.

Desigur, situația s-a schimbat cu emigranții veniți după 1920 și mai ales după 1924 anul în care a apărut legea americană a imigrației care a fixat o cotă anuală de numai 240 de români imigranți în S.U.A. Cei care veneau trebuiau să se stabilească definitiv, căci plecarea în România și revenirea erau dificile. De asemenea, în cazul generațiilor a 2-a, a 3-a de emigranți, în cazul deci a copiilor și nepoților „pioneerilor” emigrației, procesul asimilării a acționat mult mai rapid și mai intens, fiind corelată cu procesul creșterii gradului de instrucție, (obținută îndeosebi, prin școli publice) cu mobilitatea ocupațională verticală rapidă, cu migrația spre zonele urbane, cu diminuarea legăturilor cu rudele de acasă etc.

Barton are dreptate cînd vorbește de o asimilare mai rapidă a românilor decît cea a italienilor, slovacilor, polonezilor, datorată frecvențării mai intense a școlilor publice, datorită mariajelor mixte, cu neromâni, mai frecvente. Și aceste fenomene își au însă explicația lor istorică, în situația specifică primului război mondial și anilor imediat următori. Au fost perioade în care, în America ca și în Europa Occidentală, era o teamă inspirată de revoluția din Rusia, o teamă ce se răspindea și care a făcut ca presiunea pentru americanizare să fie mai puternică, în special în cazul emigranților din Europa de Răsărit. Pentru imigranți era foarte important să arate că sunt „americani puri”, că și trimit copiii la școli publice și nu private (cu limba etnului lor), că vorbesc englezescă, că se căsătoresc în afara grupului etnic etc. Aceasta pentru a evita expulzarea sau dificultățile cu autoritățile.

Procesul de asimilare mai rapidă început în acea perioadă, cu generația a 2-a (care a trăit mai intens complexul „marginalității” etnice), a continuat și continuă și azi tot mai intens. În prezent, numărul societăților a scăzut, dar continuă să mai existe încă unele foarte

active, precum cele din Cleveland, Pittsburg etc., menținute de urmași primei generații de emigranți. Copiii și nepoții lor însă nu mai vorbesc românește, știu puțin despre rudele lor din România. În prezent, se impune să cunoaștem mai bine forțele actuale care ar putea juca rolul „societăților” dinainte, în menținerea conștiinței etnice românești pentru românii din America.

Nicolae Gheorghe: Care este imaginea românilor americanii de azi despre România?

Gerald Bobango: Cei care vin să-și viziteze rudele au o imagine mai realistă. Opinia multora însă mă întrigă. Acești imigranți din a doua, a treia generație cred că în România este încă situația din perioada imediat de după război. De aceea, cred că una din preocupările foarte necesare a guvernului român de azi, a O.N.T.-ului, a fundațiilor culturale româno-americane este de a oferi mai multe informații despre România, de a le prezenta în așa fel încât să fie citite de români din S.U.A., cu increderea că ele nu sunt numai „propagandă”. E bine că ei să afle că România de azi este o națiune independentă, aflată în rapid proces de dezvoltare industrială, că românii au un nivel bun de alimentație, că au ocupații bune și stabile, au locuințe bune și.a.

Nicolae Gheorghe: Ați amintit mai ales perioada primului război mondial sub aspectul „presunților” resimțite de români din S.U.A. Care a fost însă atitudinea și comportamentul românilor din America față de război și față de evenimentele ulterioare lui, îndeosebi față de Unirea Transilvaniei cu România?

Gerald Bobango: Revin asupra ideii formulată la început după care America a fost pentru români emigranți o adevărată „școală” a naționalității de români. Contactul cu instituțiile democratice americane atât de deosebite de regimul autoritar austro-ungar, a făcut ca încă din primul deceniu al sec. XX, românii emigranți din Transilvania să devină mai conștienți și mai precauți de evenimentele din Europa, îndeosebi de cele din Transilvania și să-și exprime deschis opinile lor politice, pentru care acasă la ei ar fi fost persecuți și chiar condamnați la închisoare. Este de remarcat că fiecare „societate”, fiecare club (înființate începând din 1902) aveau cîte un steag tricolor cu care se mindreau și pe care îl etalau la întilniri și sărbători unde se cînta *Deșteaptă-te române*. În manifestările culturale și în ziarele românilor din America, ideea Unirii Transilvaniei cu România, cu „patria mamă” era formulată cu mult înainte de evenimentele din timpul primului război mondial.

Conștiința națională a românilor din America a crescut în perioada primului război. Astfel, românul s-a găsit într-o situație specifică de dualitate: el trebuia să fie un sprijinitor loial al S.U.A. și a cauzei Aliaților iar în același timp el spera că războiul va fi în favoarea Patriei-mame, că războiul va contribui la realizarea dorințelor teritoriale naționale. Cind România a intrat în război de partea Aliaților, pentru români americanii a fost mai ușor, desigur, să arate sprijinul pentru cauza aliaților. Dacă România ar fi fost de partea Puterilor Centrale, situația lor ar fi fost extrem de dificilă.

În octombrie 1916 s-a format *Asociația națională a Românilor-Americanii pentru ajutor de război*, la Cleveland, iar în vara lui 1917 a luat ființă *Comitetul Național Român* condus de Epaminonda Lucaciu, ambele organizații avind rolul de a organiza strîngerea unor fonduri bănești pentru ajutorarea românilor din țară. În total, s-au strîns 100 000 dolari care au fost trimiși în România, pentru ajutorul Crucii Roșii Române, a orfelinatului din Sibiu, pentru copiii celor căzuți în război. La adunarea din 13 mai 1917 de la Cleveland s-a hotărît organizarea unei legiuni de 10 000 de români care să lupte alături de Aliați împotriva Germaniei. Acest plan însă nu s-a putut realiza. Dar oricum unele formațiuni voluntare de români au luptat în război, cum este cazul legiunii din Youngstown, Ohio, alături de italieni și francezi.

În tot cursul războiului, românii din America au fost preoccupați de cauza națională a României, îndeosebi de unirea Transilvaniei cu România. Contribuția lor la actul final din 1918 a constat îndeosebi în formarea unei atitudini favorabile a opiniei publice și a guvernului american pentru cauza României. Astfel, într-un articol din 15 august 1915, Francis Radich, secretarul Clubului Național Român „Dacia”, se referă la istoria și persecuțiile populației române din Transilvania, la numărul reprezentanților lor în Dietă care era doar 25% din cel cuvenit. El arăta că „românii din America au un puternic sentiment al apartenenței la națiunea română și nu la Ungaria și doresc împlinirea năzuințelor poporului român din care fac parte”.

După 1917, cind guvernul român i-a trimis pe Vasile Stoica și Vasile Lucaciu în S.U.A. pentru a organiza o mișcare de propagandă în favoarea cauzei române, organizațiile românilor-

americanii au răspuns acestui apel. El au înțeles că forța morală și persuașunea diplomatică vor fi necesare alături de puterea militară, pentru a influența viitoarele negocieri de pace. Eforturile lor erau îndreptate îndeosebi împotriva propagandei ungare care căuta să convingă opinia americană asupra menținerii Transilvaniei în statul ungar. Această activitate a fost continuată și după 1919, împotriva iridentismului și revizionismului emigranților unguri din S.U.A., de altfel mult mai numerosi decât emigranții români.

Ilustrări ale acestei intense activități a românilor din America în favoarea Unirii Transilvaniei cu România sunt numeroase. Important de spus este că românii, ce emigraseră peste ocean, au primit cu multă satisfacție și mindrie stirea actului istoric din decembrie 1918, știind că și ei au contribuit la formarea României Mari, la crearea statului național unitar român. Zece ani mai tîrziu, la aniversarea Unirii, un grup de 350 români americani au participat la serbarele ce au avut loc, aducând mesajul celor care, de departe de satele lor de origine, își păstrează viața conștiința națională de români.

Nicolae Gheorghe : Domnule profesor, dumneavoastră ati studiat în profunzime procesul formării statului național unitar și independent român, în contextul Europei de Răsărit și în context european general. În perspectivă comparativă, care credeti că este specificul, originalitatea acestui proces, care ar putea fi lecția istorică, cu semnificație mai generală, ce poate fi desprinsă din lupta poporului român pentru crearea statului național unitar și suveran?

În lucrarea dv. despre Unirea din 1859 ati arătat că acțiunile românilor pentru formarea statului lor național au avut rolul de model, de „prototip“ pentru statele balcanice învecinate. În ce constă acest rol?

Gerald Robango : Cind studiezi istoria României, poți vedea că România a fost totdeauna cu un pas înaintea hotărîrilor Marilor Puteri. Toate actele istorice mari ale României pentru formarea statului național au fost „fapte implinite“ (faits accomplis), pe care Marile Puteri au trebuit să le accepte, să le aprobe, mai degrabă decât să le ofere. Aceasta a fost situația după războiul din Crimeea, cind cel din generația de la 1848, Cuza, Ion Brătianu, Rosetti, C. Negri, V. Alecsandri, au știut să tragă folosale situației internaționale confuze, cind puterile care garantau structura puterii erau 7 și nu una singură. Ei au fost în măsură să organizeze dubla alegere a lui Cuza, să asigure unirea deplină și autonomia deplină în 1862. Puterile mari au trebuit numai să aprobă ceea ce românii făcuseră deja. Aceeași situație a fost în 1877–1878, și mai ales în 1918. Faptul cel mai important care trebuie subliniat, așa cum a reiesești și din lucrările Colocvîului de la Sibiu, a fost că Unirea Transilvaniei cu România a fost imprimată de poporul român însuși, nu a fost un „dar“ făcut de marile puteri la Conferința de pace de la Paris, a fost un fapt pe care Conferința de la Paris I-a aprobat după ce întregul popor român îl rezistase prin lupta sa. Aceasta cred și acesta este adevarul.

În cazul României, românii au fost în măsură să facă o puternică demonstrație, pe baza limbii și a istoriei naționale că ei au dreptul de a fi uniți și liberi de amestecul exterior. Sigur, după 1859 a fost numai o problemă de timp ca Transilvania să redevină un teritoriu românesc. Primul război mondial a fost numai ocazia unirii naționale și nu cauza ei. Cauza a fost mult mai adincă, în trecutul istoriei poporului român.

În acest sens, România a fost o inspirație pentru sârbi, pentru bulgari, pentru polonezi. Relațiile lui Cuza cu revoluția poloneză în 1863, de pildă, au fost foarte intense și a rămas încă mult de cercetat în această problemă. Relațiile României cu mișcarea națională bulgară merită de asemenea să fie studiate. De asemenea, relațiile lui Cuza cu sârbii. Multe din popoarele balcanice inconjurătoare, au privit la români, ca la un model pentru felul în care o țară mică poate manipula marile puteri, la Constantinopol sau la Paris. Iar Congresul de la Paris a constituit, din acest punct de vedere, o mare cotitură istorică, el marcând începutul procesului de destrămare a Imperiului habsburgic.

Cred că chiar dacă Imperiul habsburgic ar fi reușit să se mențină prin crearea unui „trialism“, a unei monarhii tripartite (Austria, Ungaria și un stat al popoarelor slave din sud), românii din Transilvania ar fi făcut de asemenea eforturi pentru crearea unui stat al lor, autonom. Inevitabil, ar fi rezultat același proces ca în 1918.

În acest sens, cred că noi am început să devinem conștienți în Occident, în America ca și în Europa, că România a avut totdeauna o poziție cheie și vitală în contextul politicilor europene, îndeosebi în aşa-numita „problemă răsăriteană“. A existat totdeauna o chestiune răsăriteană: balanța puterii în Mediterana de răsărit, relațiile dintre Rusia și aria Mării Negre, menținerea sau nu a Imperiului Otoman etc. România a devenit încă din 1856 o preocupare pentru Franța, Anglia, Italia, ca zonă ce trebuia folosită fie pentru a păstra sau a distrugă balanța puterii dintre Imperiul Otoman, Rusia, Austria.

Iar azi, desigur, fără nici un comentariu suplimentar, noi vedem România jucând un rol-cheie în balanța europeană a puterii. Crearea statului național unit român a fost de o

importanță vitală în dezmembrarea Imperiului habsburgic, și a fost opera poporului român. Azi, România nu depinde de nici un alt stat, pentru dezvoltarea ei, pentru progresul ei, un progres extraordinar pe care l-am observat în cei 10 ani, de cind am venit prima dată aici.

Gheorghe Nicolae

Centrul de cercetări sociologice

LUCRĂRI ALE PROF. G. BOBANGO, PUBLICATE SAU AFLATE
ÎN CURS DE PUBLICARE :

- *The Emergence of the Romanian Station-State, 1848—1866* (în curs de publicare).
- *Cuza și Unirea definitivă*, Revue Roumaine des Etudes Sud-Est Européennes, octombrie, 1978.
- *The Status of Romanian-American Studies*, Romanian Bulletin, octombrie, 1976.
- *The Union and League of Romanian Societies: An Assimilation force reviewed*, East European Quarterly, vol. XII, 1.
- Preconditions for Nationhood in Romanian Land, în curs de apariție, în Romanian Sources, III.
- *Romanian-Americans and the First World War*, comunicare ținută la Colocviul româno-american de istorie, Sibiu, septembrie, 1978.
- *An English Report on Romania, 1865*, în Revue Roumaine d'Histoire, XVII, 2, 1978.